Estudis Altafullencs 28, pàgs. 35-38

ALTAFULLA DURANT LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX

Anna Maria Rossell i Martí
Emili López i Tossas

Per tothom és sabut que la història d'Altafulla té des de finals del segle XVII fins a principis del XIX un dels seus punts culminants. El desenvolupament agrícola, comercial i, com a conseqüència d'això, demogràfic i urbanístic del set-cents altafullenc, lligat al de la resta de la Catalunya costanera, fou ben evident –només cal repassar els anys gravats a les dovelles centrals d'un gran nombre de cases dels ravals que desfilen des de la Vila Closa cap a la carretera– i col·locà els fonaments del sistema social que tingué l'Altafulla moderna i contemporània. La base agrícola, que ja havia deixat enrera l'autoconsum i la subsistència medieval per ancorar-se en l'especialització, amb grans extensions de monocultiu (vinya, fruits secs), es combinava amb una comercialització en gran desenvolupament, que aconseguia fer arribar els productes del camp altafullenc o de la contrada propera i els seus derivats elaborats (l'aiguardent, exemple capital del període) cap a d'altres contrades, tant properes, a Catalunya, com ben distants, d'Amèrica. Les relacions laborals entre jornalers i senyors; els petits propietaris; les altres feines, majoritàriament lligades a tot allò que procedia del camp, i les tradicions culturals forjades en aquella època es mantingueren durant molts anys, i moltes han continuat fins ara.

Vist tot això, que no cal que sigui subratllat per nosaltres amb més èmfasi, ja que ha estat a bastament estudiat i corroborat per un grapat d'especialistes, i vist des del moment actual, ja entrat el segle XXI, hem de constatar un fet tan evident com el que hem explicat: Altafulla, l'Altafulla actual, tal com la coneixem, malgrat ser hereva en primera instància, és clar, dels darrers segles de la seva història, ja és absolutament diferent de tot això que hem intentat sintetitzar en breus mots. Poca cosa hi té a veure. Ni per les formes de vida i de treball, ni per les creences i els valors culturals –malgrat, repetim, aquelles herències i d'altres d'anteriors. El món, tot ell, ha fet extraordinaris canvis, com els féu als se-

gles XVIII i XIX, i Altafulla no ha fet més que, en ambdues ocasions, seguir les passes del seu entorn i adaptar-s'hi. I de la mateixa manera que han estat detallades i estudiades les transformacions operades en aquells segles, cal començar també a constatar, a prendre consciència, que durant la segona meitat del segle XX se n'han fet algunes de tant o més capgiradores de les estructures socials i econòmiques que no pas les primeres. I després, podem reflexionar-hi, entretenir-nos una estona a pensar si han estat positives per a la vila, o bé alguns d'aquests canvis ens els podríem haver estalviat. Malgrat la seva especificitat, la vila, doncs, no és ni l'hem de considerar com un cas a banda, aïllat; forma part, ben altrament, d'un context que respon a uns mateixos estímuls, un context que pertany a un món complex i contradictori, abans i ara.

Aquestes transformacions esdevingudes durant la segona meitat del segle XX han estat especialment viscudes per la gent d'una certa edat, que en són protagonistes: els canvis en la manera de viure i en la manera de ser del poble formen part de la seva pròpia experiència. Han estat tan vertiginosos, tant ràpids, que han conegut un «abans», en gran mesura semblant a l'Altafulla del set-cents, i un «després». És clar que les persones, els pobles, les nacions, el món en definitiva, sempre, en qualsevol moment de la història, ha anat canviant sense parar i ha experimentat tota mena de transformacions, però en els cinquanta anys que centren el present article aquestes s'han accelerat: el món ha estat talment col·locat dintre d'una màquina de rentar i fet giravoltar a la màxima potència centrifugadora: «te'n recordes, quan només hi havia carros, alguna bicicleta i l'únic cotxe era el d'en Mariano, el forner?»; «us n'adoneu que les Botigues de Mar estaven envoltades de camps i ara no en queda cap?»; «sembla que no pugui ser que hagi conegut la carretera plena de carros i de gent carregada de sacs d'avellanes durant l'època d'anar a aplegar-la»; «recordo molt bé les primeres casetes que es van construir, allà al Bond Beach»; «ara, la mitjana d'edat de la gent que va a missa ronda els seixanta-cinc anys, mentre que abans hi anava pràcticament tot el poble»; «ara que hi penso, el gaspatxo el vam conèixer gràcies a l'arribada dels primers andalusos»; «abans no hi havia televisió; la primera la vaig veure a la parròquia: la va posar mossèn Francesc». Frases com aquestes, dites per la gent del poble, es repeteixen ben sovint i demostren la magnitud del canvi en la lletra petita, la de cada dia.

Si ens aturem a analitzar com era Altafulla abans de la dècada de 1950 i com és a principis de segle XXI, podem observar que ha passat de ser un poble els habitants del qual basaven els seus recursos en les activitats agrícoles i, en segon terme, en la ramaderia, la pesca i un petit sector industrial, a dedicar-se majoritàriament al sector dels serveis, amb un complement agrícola de caràcter secundari i cada vegada més marginal. D'un poble cohesionat, on tothom es coneixia i treballava al mateix municipi, encara que amb grans diferències entre uns pocs senyors i una majoria de petits propietaris i jornalers, ha passat a ser un municipi amb grans àrees de segona residència i amb molta gent que hi viu però que treballa fora, a Torredembarra, Tarragona i fins i tot Barcelona; els contactes amb la resta del món, pràcticament nuls abans per part dels altafullencs,

s'incrementaren vertiginosament, per l'arribada de turistes, fonamentalment barcelonins, francesos, alemanys i britànics, però també aragonesos i bascos, i de treballadors, primer de la Catalunya interior, després de moltes regions espanyoles i finalment magrebins. D'un comerç basat en la petita botiga a l'abast de tothom, on es parla i es comenten les coses del poble, on es relacionen els habitants, s'ha passat a la gran superfície anònima especialment adaptada a la vida de les àrees de cases sense cap comerç a la vora, molt semblants a una urbanització, els habitants de les quals han de menester un cotxe per anar a comprar. D'un ús de l'entorn natural, tan l'agrícola com el boscós (fruits, llenya, ramaderia), s'ha passat, en molts casos, al seu abandonament, cosa que ha fet créixer l'àrea boscosa, o a la seva reclassificació per ser urbanitzat amb la intenció, sovint, d'especular-hi, amb el canvi més evident a ull nu que ha suposat tot aquest procés: el del sorgiment d'un nou paisatge. Tot això ha fet canviar hàbits, costums i *manera d'entendre la vida*.

L'anàlisi ha d'anar fins i tot més enllà i esberlar coneguts mites que no són certs: un exemple és el d'un suposat canvi segons el qual la dona ara treballa i abans es dedicava només a les feines de la llar. La realitat és que les dones de les classes treballadores, la majoria, sempre havien, a més de portar la casa i els fills, treballat fora de casa, i en el cas d'Altafulla també al defora, a la fàbrica o com a *servei domèstic en les cases dels senyors, per la qual cosa tenien una gran importància* per a l'economia familiar. Fins i tot, en moments de gran activitat al camp, la jornada laboral iniciada a la fàbrica continuava en el sector agrícola.

La veritat és que malgrat tot això, Altafulla encara és vista com una vila diferent de la resta de municipis de la costa Daurada, més tranquil·la, especialment quan es compara amb Torredembarra, el cas més proper: si per una banda *hi ha una sana enveja davant el desenvolupament del veí municipi* (té mercat, centre d'assistència primària, institut i a més se'n depèn comercialment i durant molts anys ha anat absorbint població altafullenca), per altra banda es valora molt positivament la qualitat de vida basada en la singular, en aquesta part del territori català, tranquil·litat altafullenca i la importància del seu patrimoni cultural i de les seves iniciatives associatives. Però malgrat les aparences, Altafulla no s'ha escapat de la dinàmica general de la costa del nostre país, i la demografia ho certifica: és des del 1960 que l'augment de població torna a prendre embranzida, gràcies a la ja comentada arribada de treballadors immigrants i de gent d'altres països europeus que cerquen la benigna climatologia de la Mediterrània, i arriba a situar-se en les cotes del segle XVIII a finals de la dècada de 1980 i posteriorment les supera amb escreix. I fins i tot, de fet, aquesta dinàmica és, en el fons, similar a la del set-cents, ja que el camp també ha emprès una especialització, una de nova, la del «monocultiu» urbanístic. S'ha passat del sector primari, agricultura, ramaderia i pesca, al terciari, els serveis urbanístics, residencials, turístics (càmpings, hotels, restaurants) i complementaris (construcció, aigua, llum, gas) havent passat pràcticament de puntetes pel secundari, l'industrial (espardenyes, cintes, plàstics). I tot indica que en el futur aquesta dinàmica no farà més que envigorir-se.

Tothom en parla, de la vila i de les seves transformacions, tan dràstiques, i fins i tot la Paquita Sendra, en el pregó que ens va llegir per iniciar la festa major de Sant Martí del 2003, ens ho va a dir ben clarament. Nosaltres, amb aquestes línies, ens afegim a les seves paraules i les volem transmetre als socis del centre d'estudis i als especialistes en història contemporània que tenen per àmbit d'estudi el poble, per tal que ho tinguin ben present i que comencin a treballar en la seva anàlisi sense més dilació. Ara és el moment d'esbrinar, conèixer, preguntar als que ho han viscut, com era abans Altafulla, com és ara i com van transcórrer els canvis, com els van viure, què troben a faltar en l'actualitat d'aquell passat, com viuen el present i com veuen el futur. No deixem que hagin de passar dos-cents anys per estudiar-ho.